

Joanna Włodarczyk

Klaps za karę : Wyniki badania postaw i stosowania kar fizycznych w Polsce

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 16/4, 81-107

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Klaps za karę. Wyniki badania postaw i stosowania kar fizycznych w Polsce¹

Joanna Włodarczyk

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Kary fizyczne są najczęstszą formą przemocy fizycznej wobec dzieci. Głównym celem badania było poznanie postaw i doświadczenia dorosłych Polaków dotyczących stosowania kar fizycznych oraz ich wiedzy na temat prawnego zakazu stosowania tych kar w Polsce. Badanie zostało przeprowadzone metodą CAWI na próbie N = 1005 dorosłych Polaków, w tym n = 661 rodziców. Według Polaków rodzice coraz rzadziej stosują kary fizyczne wobec dzieci, szczególnie w porównaniu z innymi formami krzywdzenia. Spada także przyzwolenie na ich stosowanie przez rodziców. Nadal jednak niemal połowa dorosłych Polaków (48%) uznaje, że rodzic ma prawo uderzyć dziecko za karę. Większość Polaków (61%) wie, że stosowanie kar fizycznych wobec dzieci jest w Polsce zakazane. Więcej niż co czwarty polski rodzic (26%) przyznał, że zdarzyło mu się stosować kary cielesne. Jako powody rodzice podają z jednej strony zmęczenie, utratę cierpliwości i bezradność, a z drugiej – temperament i dobro dziecka.

SŁOWA KLUCZOWE:

KARY FIZYCZNE, KLAPS, DZIECI, RODZICE, PRZEMOC FIZYCZNA

1 Artykuł powstał w ramach projektu Daphne „From policy to reality – shifting attitudes and practices from corporal punishment to safeguarding children” nr JUST/2015/RDAP/AG/CORP/9175 współfinansowanego przez Komisję Europejską. Odpowiedzialność za informacje i poglądy zawarte w niniejszym artykule spoczywa wyłącznie na autorach.

Wstęp

Kary fizyczne są najczęstszą formą przemocy fizycznej wobec dzieci (UNICEF, 2014). Kara cielesna lub fizyczna to „każda kara z zastosowaniem siły fizycznej, której celem jest spowodowanie bólu lub dyskomfortu w jakimkolwiek – choćby i najmniejszym – stopniu” (Jaros, Michalak, 2016, s. 523).

W Komentarzu Ogólnym nr 8 Komitet Praw Dziecka (2006) stwierdza także, że stosowanie kar fizycznych wobec dzieci jest niezgodne z Prawami Dziecka i Prawami Człowieka:

praktyka stosowania kar cielesnych stoi w bezpośredniej sprzeczności z równymi i niezbywalnymi prawami dzieci do poszanowania ich godności ludzkiej i integralności fizycznej. Odmienna natura dzieci, ich początkowy stan zależności i rozwoju, wyjątkowy potencjał jako jednostki ludzkiej oraz ich wrażliwość wymagają większej – a nie mniejszej – ochrony prawnej i innej przed wszystkimi formami przemocy.

(Jaros, Michalak, 2016, s. 525)

Najczęstszą formą kar fizycznych stosowaną przez rodziców w Polsce są klapsy (Makaruk, 2013). Doświadczanie kar w postaci klapsów w dzieciństwie może wiązać się z takimi konsekwencjami, jak agresja, zachowania antyspołeczne, niska internalizacja moralna, problemy ze zdrowiem psychicznym, zaburzenia relacji rodzica z dzieckiem, zaburzenia zdolności poznawczych czy niska samoocena. Nie znaleziono natomiast żadnych dowodów potwierdzających korzyści z klapsów, czyli poprawę zachowania dziecka (Gershoff, Grogan-Kaylor, 2016). Badania pokazały także, że dostawanie klapsów jest empirycznie podobne do doświadczania fizycznego i emocjonalnego znęcania się, a włączenie klapsów do negatywnych doświadczeń w dzieciństwie pogłębia zrozumienie związku tych doświadczeń w dzieciństwie z problemami ze zdrowiem psychicznym w życiu dorosłym (Afifi i in., 2017).

W ostatnich latach w Polsce spada przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, szczególnie na dawanie lania „za karę”, natomiast nadal co drugi Polak aprobejuje dawanie dzieciom klapsów za karę (Jarosz, 2017; Włodarczyk, 2017). Większość rodziców (55%) przynajmniej raz dała dziecku klapsa, a co czwarty (25%) robi to od czasu do czasu (Jarosz, 2017). Dużo mniejszy odsetek rodziców przyznaje się do bicia ręką (24%) czy pasem (11%). Zdecydowanie najrzadziej polscy rodzice uderzają dzieci w twarz (4%; Makaruk, 2013).

Stosowanie kar fizycznych przez rodziców wynika przede wszystkim z dwóch pobudek – pozytywnego stosunku do nich, wynikającego z wyznawanych norm społecznych (Clément, Chamberland, 2014; Taylor, Hamvas, Rice, Newman, DeJong, 2011), oraz ograniczonej wiedzy na temat innych metod wychowawczych (Gershoff, Lee, Durrant, 2017). W drugim przypadku rodzice często nie są zwolennikami stosowania kar fizycznych, a jeżeli do tego dojdzie, traktują to jako porażkę wychowawczą wynikającą z utraty kontroli. Zwolennicy kar fizycznych uznają je po prostu za „skuteczny instrument egzekwowania posłuszeństwa i wymierzania kar, który jest stosowany z premedytacją” (Siejak, 2016, s. 119).

Cel badania

Głównym celem badania było poznanie postaw dorosłych Polaków dotyczących stosowania kar fizycznych, ich wiedzy na temat prawnego zakazu stosowania tych kar w Polsce oraz doświadczenia – bycia świadkiem lub, w przypadku rodziców, stosowania kar fizycznych wobec dzieci, a także związków między tymi zmiennymi. Istotnym elementem badania jest poznanie powodów stosowania kar fizycznych przez rodziców. Dodatkowo badano ocenę zmian zachodzących w ostatnich latach w stosunku do dzieci oraz wsparcia instytucji dla dzieci, które doświadczyły przemocy w rodzinie.

Celem badania było także poznanie trendów w postawach wobec kar fizycznych poprzez porównanie jego wyników z danymi z poprzednich lat.

Badanie przeprowadzono w ramach projektu Daphne „From policy to reality – changing attitudes and practice from corporal punishment to safeguarding children” (Od polityki do rzeczywistości – zmiana nastawienia i praktyki od kar cielesnych do ochrony dzieci).

Metodologia

Badanie przeprowadzono metodą CAWI (*Computer-Assisted Web Interview*) z pomocą Kantar Millward Brown SA w sierpniu 2017 r. na próbie $N = 1005$ dorosłych Polaków, w tym $n = 661$ rodziców. Badanie zrealizowano na próbie kwotowo-losowej z panelu Millward Brown w celu zbliżenia do struktury populacji ze względu na zmienne: płeć, wiek oraz region. Błąd statystyczny wynosi 3% dla poziomu ufności = 0,95.

Tabela 1

Struktura próby

Płeć	
Kobieta	51,8%
Mężczyzna	48,2%
Wiek	
15-17	0,5%
18-24	12,8%
25-34	20,5%
35-44	21,0%
45-54	20,2%
55+	25,0%
Region	
wschodni	17,9%
północny	14,8%
północno-zachodni	16,3%
południowy	20,6%
południowo-zachodni	10,5%
centralny	19,8%

Źródło: opracowanie własne.

Badanie – w dużej części – było powtórką wcześniejszych badań. Te same lub podobne pytania były zadawane w latach 2005, 2009, 2010 i 2013. Wyniki z poprzednich lat zostały szczegółowo przedstawione w innych publikacjach (Makaruk, 2013). W tabeli 2 przedstawiono metodologię poszczególnych badań. Warto zauważyć, że w roku 2017 badanie było realizowane techniką CAWI (wspomagany komputerowo wywiad za pomocą strony internetowej), a nie CAPI (wywiad bezpośredni ze wspomaganie komputerowym) jak w poprzednich latach. Należy więc ostrożnie podchodzić do porównywania wyników.

Tabela 2*Metodologia badań zrealizowanych w latach 2005, 2009, 2010, 2013 i 2017*

Rok badania	2005	2009	2010	2013	2017
Wielkość próby	N = 955	N = 1000	N = 1000	N = 1000	N = 1005
Populacja	18+	15+	15+	15+	15+
Technika	Wywiad face-to-face	CAPI	CAPI	CAPI	CAWI
Rodzaj próby	Losowa	Losowa	Losowa	Losowa	Kwotowo-losowa
Dobór respondentów	Brak danych	Brak danych	Siatka Kisha	Losowanie z bazy PESEL	Panel internetowy IBIS Millward Brown 2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Makaruk (2013, s. 42).

Wyniki

W dalszej części artykułu przedstawiono wyniki badania: społeczną ocenę dynamiki zmian krzywdzenia dzieci, stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci, stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych i wiedzę na temat jego obowiązywania w Polsce. Następnie pokazano zależności między tymi zmiennymi. W dalszej części omówiono doświadczenia związane ze stosowaniem kar fizycznych – bycie świadkiem i stosowanie ich wobec własnego dziecka oraz powody, dla których rodzice uderzyli dziecko za karę. Na końcu przedstawiono dane dotyczące oceny wsparcia instytucji dla dzieci, które doświadczyły przemocy w rodzinie, oraz oceny ważności źródeł wiedzy na temat wychowania dzieci.

Społeczna ocena dynamiki zmian krzywdzenia dzieci

Polacy oceniają, że w ciągu ostatnich 10 lat rodzice coraz rzadziej stosują kary fizyczne wobec dzieci (57%). Przy czym częściej taką ocenę prezentują mężczyźni niż kobiety (61% vs 52%) oraz osoby bezdzietne niż rodzice (61% vs 54%). Jedynie 15% respondentów uważa, że jest przeciwnie – stosuje się je coraz częściej, zaś co piąty badany (19%) ocenia, że kary fizyce wobec dzieci są stosowane z tą samą częstotliwością. Jest to najbardziej pozytywna ocena w porównaniu z innymi formami

krzywdzących zachowań rodziców wobec dzieci: wyzywania, braku opieki, krzyczenia czy wykorzystywania seksualnego. Zdaniem Polaków coraz częściej zdarzają się sytuacje braku opieki (44%) oraz wykorzystywania seksualnego dziecka (42%), natomiast aż 44% badanych uważa, że skala krzyczenia na dziecko pozostaje bez zmian.

Tabela 3

Ocena dynamiki zmian w ostatnich 10 latach w poszczególnych formach krzywdzenia dzieci, N = 1005, 2017

<i>Jak ocenia Pan(i) zmiany zachodzące w ostatnich 10 latach w odniesieniu do następujących zachowań rodziców wobec dzieci?</i>	Występuje coraz rzadziej	Występuje z tą samą częstotliwością	Występuje coraz częściej	Trudno powiedzieć
Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci	57%	19%	15%	9%
Wyzywanie, używanie słów poniżających dzieci	31%	29%	27%	13%
Brak opieki nad dziećmi	26%	24%	44%	6%
Krzyczenie na dziecko	22%	44%	26%	7%
Wykorzystywanie seksualne dzieci	14%	21%	42%	23%

Źródło: opracowanie własne.

Również w porównaniu z wynikami z poprzednich lat oceny są bardziej pozytywne – w roku 2013 jedynie 36% badanych uważało, że stosowanie kar fizycznych w ciągu ostatnich 10 lat występuje coraz rzadziej, a 22% – coraz częściej (Makaruk, 2013).

Stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci

Dwa procent dorosłych Polaków zgadza się z poglądem, że bicie dzieci jako kara jest metodą wychowawczą, która może być stosowana za każdym razem, gdy rodzic uzna, że może być skuteczna. Spośród badanych 46% uważa, że zasadniczo nie powinna być ona stosowana, ale są sytuacje, kiedy jest usprawiedliwiona. Co ważne, istotnie częściej uważają tak mężczyźni niż kobiety (54% vs 38%) oraz osoby bezdzietne niż rodzice (50% vs 43%). Łącznie 48% dorosłych Polaków daje przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych. Z innej strony, 49% sądzi, że kary fizyczne wobec dzieci nigdy nie powinny być stosowane. Znacząco częściej przeciwnikami stosowania kar fizycznych są kobiety niż mężczyźni (58% vs 39%) oraz osoby posiadające dzieci niż bezdzietne (51% vs 44%).

Tabela 4

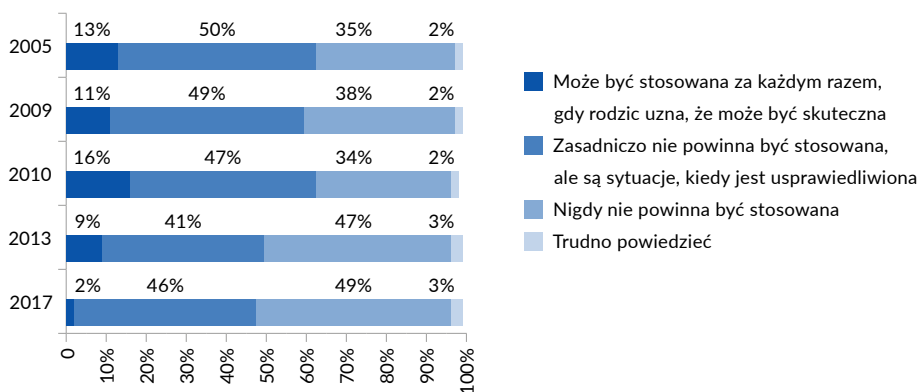
Stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci w podziale na płeć i posiadanie dzieci, N = 1005, 2017

Czy Pana(-i) zdaniem bicie dzieci jako kara jest metodą wychowawczą, która:	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Rodzice	Bezdzielni
Może być stosowana za każdym razem, gdy rodzic uzna, że może być skuteczna	2%	2%	3%	3%	2%
Zasadniczo nie powinna być stosowana, ale są sytuacje, kiedy jest usprawiedliwiona	46%	38%*	54%*	43%*	50%*
Nigdy nie powinna być stosowana	49%	58%*	39%*	51%*	44%*
Trudno powiedzieć	3%	3%	4%	3%	3%

* $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne.

Patrząc na wyniki z poprzednich lat, można zauważyć, że potwierdził się trend z badania z 2013 r. pokazujący spadek przyzwolenia na stosowanie kar fizycznych, szczególnie bezwzględne przyzwolenie, i wzrost negatywnego stosunku do ich stosowania. Do 2010 r., czyli wprowadzenia zakazu stosowania kar fizycznych w Polsce, zwolennicy ich stosowania stanowili ok. $\frac{2}{3}$ społeczeństwa (2005 – 63%, 2009 – 60%, 2010 – 63%), zaś przeciwnicy ok. $\frac{1}{3}$ (2005 – 35%, 2009 – 38%, 2010 – 34%). W 2013 r. zwolenników bicia za karę było 50%, natomiast przeciwników – 47% (Makaruk, 2013).

Rysunek 1. Stosunek do stosowania kar fizycznych w latach 2005, 2009, 2010, 2013 i 2017. Opracowanie własne na podstawie: Makaruk (2013, s. 43).

Stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci

Zwolennicy prawnego zakazu kar fizycznych stanowią połowę badanych (52%), jego przeciwnicy – 35%, natomiast 13% Polaków nie ma zdania na ten temat. Wśród mężczyzn jest istotnie więcej przeciwników zakazu niż wśród kobiet (45% vs 25%), natomiast rodzice istotnie częściej popierają zakaz niż bezdziećni (55% vs 37%). Istotnie częściej przeciwnikami zakazu są młodzi dorośli w wieku 25–34 lat (43%), zaś istotnie rzadziej – osoby w wieku 35–44 lat (29%).

Patrząc na wyniki z poprzednich lat, widać spadek odsetka zwolenników zakazu (w roku 2013 stanowili oni 60%), w tym aż 10% różnicy wśród umiarkowanych zwolenników (36% w roku 2013 i 26% w roku 2017) oraz brak zmiany w przypadku przeciwników (33% w roku 2013). Natomiast niemal podwoił się odsetek osób, które nie mają zdania (2010 – 6%, 2013 – 7%, 2017 – 13%).

Tabela 4

Stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci w latach 2005, 2009, 2010, 2013 i 2017

Czy stosowanie kar fizycznych przez rodziców wobec własnych dzieci powinno być prawnie zakazane?	2010	2013	2017
Zdecydowanie tak	21%	24%	26%
Raczej tak	32%	36%	26%
Raczej nie	30%	28%	25%
Zdecydowanie nie	11%	5%	10%
Trudno powiedzieć	6%	7%	13%
Tak	53%	60%	52%
Nie	41%	33%	35%

Źródło: opracowanie własne.

Występuje istotny statystycznie związek ($p = 0,00$) między stosunkiem do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych a przyzwoleniem na ich stosowanie o przeciętnej sile (r Pearsona = 0,562; rho Spearmana = 0,580). Przy analizie korelacji tych dwóch zmiennych zostały one zrekodowane – odpowiedź *trudno powiedzieć* została

pokazana jako środek skali w pytaniu o stosunek do prawnego zakazu, natomiast w pytaniu o stosunek do stosowania kar fizycznych została wyłączona z analiz, ponieważ zaburzałaby symetryczność 3-stopniowej skali.

Osoby, które są zdecydowanymi zwolennikami zakazu prawnego stosowania kar fizycznych, są też bezwzględni przeciwnicy ich stosowania wobec dzieci (91%), natomiast wśród osób umiarkowanie przekonanych do prawnego zakazu 61% stanowią bezwzględni przeciwnicy stosowania kar fizycznych, a 39,00% to osoby uważające, że są sytuacje, kiedy stosowanie kar fizycznych może być usprawiedliwione. Wśród przeciwników prawnego zakazu – zarówno zdecydowanych, jak i umiarkowanych – ponad $\frac{3}{4}$ stanowią osoby, które uważają, że są sytuacje, kiedy można stosować kary fizyczne, choć zasadniczo nie powinno się tego robić. Ta odpowiedź dotycząca przyzwolenia na stosowanie kar fizycznych również dominuje (63%) wśród osób, które nie mają zdania na temat prawnego zakazu. Jednocześnie co trzecia osoba (33%) niemająca zdania na temat zakazu stosowania kar fizycznych uważa, że nigdy nie powinny być one stosowane.

Tabela 5

Stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych a przyzwolenie na ich stosowanie, N = 1005, 2017

		Stosunek do prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci				
		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych wobec dzieci	Nigdy nie powinna być stosowana	91%	61%	33%	19%	14%
	Zasadniczo nie powinna być stosowana, ale są sytuacje, kiedy jest usprawiedliwiona	8%	39%	63%	79%	75%
	Może być stosowana za każdym razem, kiedy rodzic uzna, że może być skuteczna	2%	0%	3%	2%	11%

$p = 0,00$; r Pearsona = 0,562; ρ Spearmana = 0,580.

Źródło: opracowanie własne.

Niemal wszyscy badani (90%) są zdania, że prawny zakaz stosowania kar fizycznych powinien obejmować uderzenie w twarz, nieco mniej osób uważa, iż zakazane powinno być bicie pasem lub innym przedmiotem (88%), mocne bicie ręką (83%) oraz ciągnięcie za włosy lub ucho (81%). Trzy czwarte badanych (76%) to zwolennicy zakazu potrząsania lub popychania dziecka przez rodziców. Co trzeci badany (34%) sądzi, że zakaz stosowania kar fizycznych powinien obejmować dawanie klapsów.

W przypadku wszystkich form kar fizycznych kobiety są większymi zwolenniczkami ich prawnego zakazu niż mężczyźni – największa różnica występuje w przypadku klapsów: 41% kobiet i 26% mężczyzn uważa, że powinny być objęte zakazem. Stosunek do zakazu klapsów istotnie różnicuje posiadanie dzieci – rodzice istotnie częściej są zwolennikami zakazu stosowania tej kary fizycznej niż osoby bezdzietne (36% vs 30%).

Tabela 6

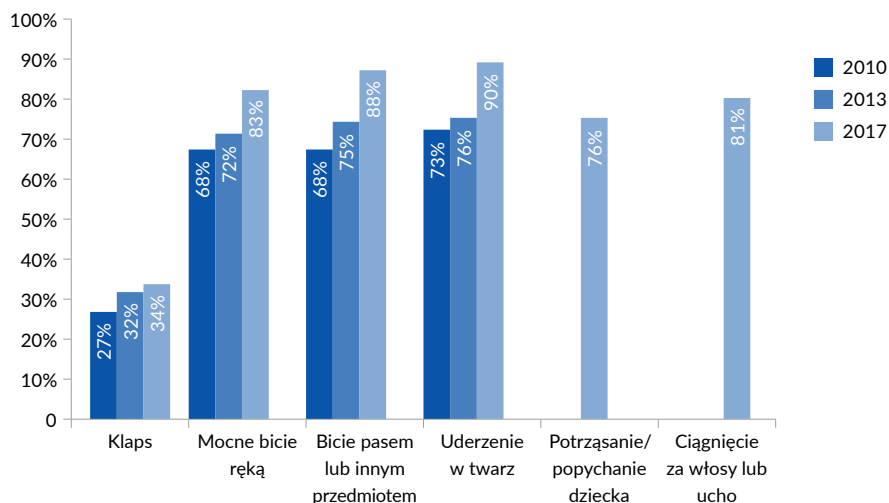
Zwolennicy prawnego zakazu poszczególnych form kar fizycznych (odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak) ogółem i w podziale na płeć, N = 1005, 2017

<i>Czy Twoim zdaniem poniższe kary stosowane przez rodziców wobec dzieci powinny być prawnie zabronione?</i>	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Klaps	34%	41%*	26%*
Potrząsanie/popychanie dziecka	76%	80%*	71%*
Ciągnięcie za włosy lub ucho	81%	85%*	76%*
Mocne bicie ręką	83%	88%*	78%*
Bicie pasem lub innym przedmiotem	88%	93%*	83%*
Uderzenie w twarz	90%	92%*	88%*

* $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne.

W porównaniu z odpowiedziami z poprzednich badań widać wzrost poparcia dla prawnego zakazu wszystkich form kar fizycznych. W przypadku klapsa różnice są najmniejsze, w granicy błędu statystycznego.

Rysunek 2. Zwolennicy prawnego zakazu poszczególnych form kar fizycznych w latach 2005, 2009, 2010, 2013 oraz 2017 (odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak). Opracowanie własne.

Występuje związek między stosunkiem do prawnego zakazu kar fizycznych w ogóle a stosunkiem do prawnego zakazu poszczególnych form. Najsilniejszy jest w przypadku klapsów (0,556), co oznacza, że zwolennicy ich zakazania są też zwolennikami zakazu kar fizycznych w ogóle.

Tabela 7

Związek między stosunkiem do prawnego zakazu kar fizycznych a stosunkiem do zakazu poszczególnych form kar fizycznych – analiza korelacji rho Spearmana, N = 1005, 2017

Formy kar fizycznych	rho Spearmana
Klaps	0,556***
Mocne bicie ręką	0,459***
Bicie pasem lub innym przedmiotem	0,406***
Uderzenie w twarz	0,276***
Potrząsanie/popychanie dziecka	0,028***
Ciągnięcie za włosy lub ucho	0,029***

*** $p = 0,00$

Źródło: opracowanie własne.

Wiedza na temat prawnego zakazu stosowania kar fizycznych

Większość Polaków (61%) wie, że stosowanie kar fizycznych wobec dzieci jest w Polsce zakazane, natomiast 39% nie ma takiej wiedzy. Istotnie częściej świadomi zakazu są mężczyźni (64%) oraz osoby w wieku 55 lat i starsze (67%). Nie było różnic statystycznych w odpowiedziach rodziców i osób bezdzietnych.

Tabela 8

Wiedza na temat prawnego zakazu kar fizycznych, N = 1005, 2017

Czy Pana(i) zdaniem stosowanie kar fizycznych wobec dzieci jest w naszym kraju prawnie zakazane?	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Tak	61%	58%*	64%*
Nie	39%	42%*	36%*

* $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne.

Stosunek do kar fizycznych a stosunek do ich prawnego zakazu i świadomość obowiązywania zakazu w Polsce

Występuje związek między wiedzą na temat zakazu stosowania kar fizycznych a stosunkiem do niego, jednak jest on bardzo słaby (0,103). Natomiast nie stwierdzono istotnego związku między wiedzą o zakazie a stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci.

Tabela 9

Związek między wiedzą na temat prawnego zakazu a stosunkiem do prawnego zakazu i stosunkiem do stosowania kar fizycznych – analiza korelacji rho Spearmana, N = 1005, 2017

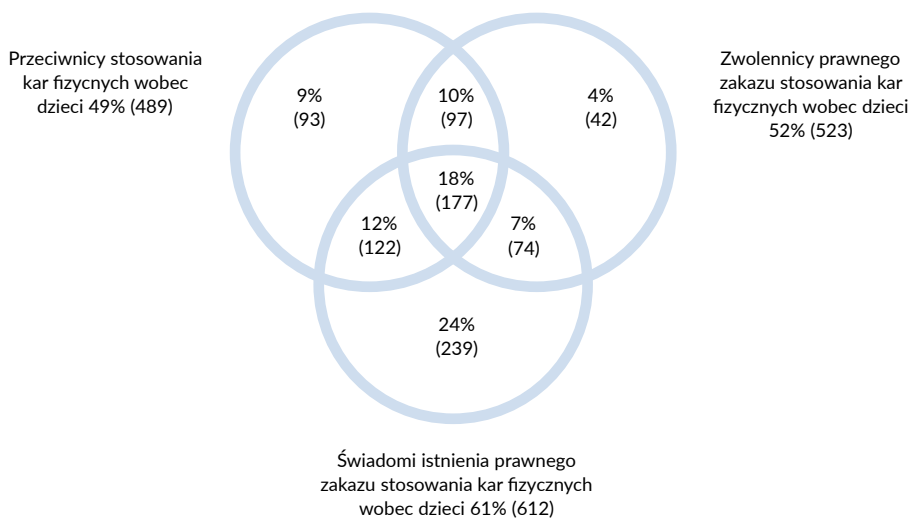
	rho Spearmana
Stosunek do prawnego zakazu kar fizycznych	0,103*
Stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci	-0,02

* $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne.

Analizując rozkład odpowiedzi na te trzy pytania, wzięto pod uwagę osoby, które mają negatywny stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci, są

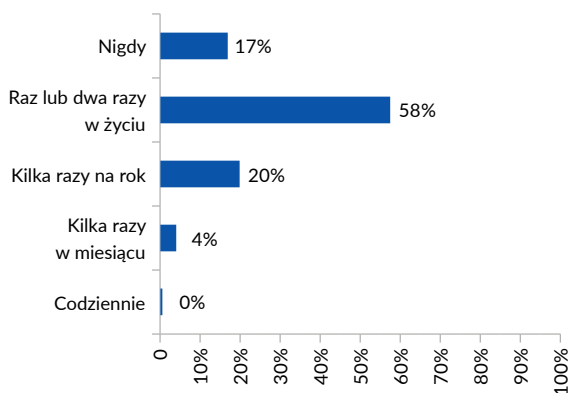
zwolennikami prawnego zakazu kar fizycznych lub mają świadomość istnienia takiego zakazu z Polsce – w sumie przynajmniej jedno z tych kryteriów spełnia 84% badanych. Niemal co piąta osoba (18%) wskazała wszystkie trzy odpowiedzi. Dwadzieścia jeden procent stanowią przeciwnicy stosowania kar fizycznych wobec dzieci, którzy jednocześnie nie są zwolennikami prawnego zakazu. Natomiast 14% zwolenników prawnego zakazu nie wie, że został on już w Polsce wprowadzony. Co czwarta osoba (24%) wie o obowiązywaniu w Polsce prawnego zakazu stosowania kar fizycznych i jednocześnie nie jest zwolennikiem zakazu ani przeciwnikiem stosowania takich kar wobec dzieci.

Rysunek 3. Stosunek do stosowania kar fizycznych a stosunek do ich prawnego zakazu i świadomość istnienia zakazu w Polsce, N = 1005, 2017. Opracowanie własne.

Bycie świadkiem stosowania kary fizycznej wobec dziecka

Zdecydowana większość dorosłych Polaków (82%) przynajmniej raz była świadkiem stosowania kary fizycznej wobec dziecka: 58% – raz lub kilka razy w życiu, 20% – kilka razy na rok, a 4% – kilka razy w miesiącu. Jedynie dwie osoby w próbie (0%) były świadkiem stosowania kar fizycznych wobec dziecka codziennie. Istotnie częściej z takimi sytuacjami kilka razy w roku spotykali się mężczyźni (23%) niż kobiety (18%).

Rysunek 4. Bycie świadkiem sytuacji, gdy osoba dorosła dyscyplinowała dziecko używając kar fizycznych, $N = 1005$, 2017. Opracowanie własne.

Co trzecia osoba (33%), która była świadkiem takiej sytuacji, zareagowała. Prawie połowa (46%) była gotowa zareagować, ale nie wiedziała, jak to zrobić. Co piąty badany (22%) uznawał, że to prywatna sprawa rodziny. Częściej reagowali rodzice niż bezdzietni (37% vs 24%). Najrzadziej reagowali młodzi w wieku 15–24 lat (21%), a najczęściej osoby w wieku od 55 lat (40%). Kobiety częściej niż mężczyźni (51% vs 41%) chciałyby zareagować, ale nie wiedziały jak. Częściej uznawali, że to prywatna sprawa każdej rodziny mężczyźni (29%), bezdzietni (31%) i osoby w wieku 25–34 (30%), rzadziej – kobiety (15%), rodzice (17%) i osoby z najstarszej grupy wiekowej, od 55 lat (15%).

Tabela 10

Reagowanie na sytuację stosowania kar fizycznych wobec dzieci, $n = 830$, 2017

<i>Czy zareagował(a) Pan(i) w takiej sytuacji, by powstrzymać dorosłego przed krzywdzeniem dziecka?</i>	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Rodzice	Bezdzietni
Tak	33%	34%	31%	37%*	24%*
Nie, chociaż chciałem(-am), ale nie wiedziałem(-am) jak.	46%	51%*	41%*	46%	45%
Nie, to prywatna sprawa każdej rodziny	22%	15%*	29%*	17%*	31%*

* $p < 0,05$

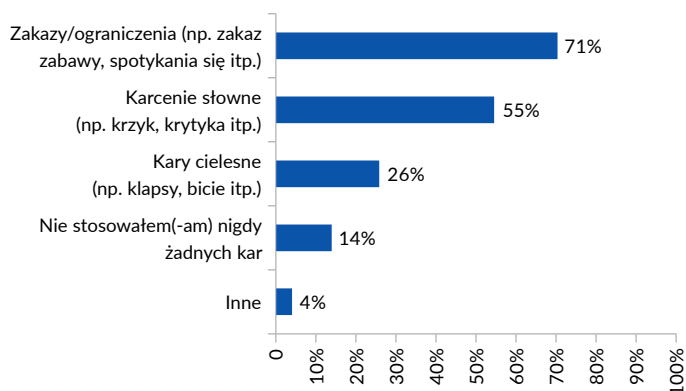
Źródło: opracowanie własne.

Stosowanie kar wobec dzieci w relacji rodziców

Pytania dotyczące stosowanych przez respondentów kar wobec dzieci zadano jedynie rodzicom ($n = 661$).

Ponad $\frac{2}{3}$ rodziców (71%) w celu zdyscyplinowania swojego dziecka stosowało zakazy lub ograniczenia (np. zakaz zabawy, spotykania się itp.). Nieco ponad połowa (55%) karciała swoje dzieci słownie (krzyk, krytyka). Więcej niż co czwarty rodzic (26%) przyznał, że zdarzyło mu się stosować kary cielesne (klapsy, bicie). Czternaście procent rodziców nie stosowało żadnych kar wobec dzieci, natomiast 4% – stosowało innego rodzaju kary. Ojcowie częściej karcili słownie (60%) i bili za karę (30%) niż matki (odpowiednio, 49% i 21%).

Nie było możliwości porównania tych wyników z danymi z poprzednich badań ze względu na inny sposób zadawania pytań.

Rysunek 5. Stosowanie kar wobec swoich dzieci w relacji rodziców, $n = 661$, 2017. Opracowanie własne.

Najwięcej rodziców (36%) stosowało jedną z powyższych form karania dziecka, 30% zastosowało dwie, a 18% – trzy formy. Jednemu procentowi rodziców zdarzyło się zastosować wszystkie cztery formy karania w stosunku do swojego dziecka.

Tabela 11

Liczba stosowanych form karania dziecka przez rodziców, N = 661, 2017

Liczba stosowanych form karania dziecka	Odsetek rodziców
Bez kar	14%
1	36%
2	30%
3	18%
4	1%

Źródło: opracowanie własne.

Stosowanie kar wobec swoich dzieci ma istotny statystycznie związek ze stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci w ogóle – rodzice, którzy stosują karcenie słowne oraz kary cielesne, istotnie częściej uważają, że można stosować kary fizyczne wobec dzieci, a przynajmniej, że są sytuacje, w których bicie za karę jest usprawiedliwione (odpowiednio, 54% i 71%). Rodzice, którzy nie stosują żadnych kar, częściej uważają, że nigdy nie powinno się stosować kar fizycznych wobec dzieci (77%). Stosowanie kar w postaci zakazów nie ma istotnego statystycznie związku ze stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci w ogóle.

Tabela 12

Związek między stosowaniem kar wobec swoich dzieci a stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci – analiza korelacji rho Spearmana

Czy stosował(a) Pan(i) kiedykolwiek poniższe metody, żeby zdyscyplinować swoje dziecko?	rho Spearmana
Zakazy/ograniczenia (np. zakaz zabawy, spotykania się itp.)	0,037
Karcenie słowne (np. krzyk, krytyka itp.)	0,186***
Kary cielesne (np. klapsy, bicie itp.)	0,346***
Nie stosowałem(-am) nigdy żadnych kar	-0,190***

*** $p = 0,00$

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 13

Stosowanie kar wobec swoich dzieci a stosunek do stosowania kar fizycznych wobec dzieci, po wykluczeniu odpowiedzi trudno powiedzieć, N = 640, 2017

<i>Czy Pana(-i) zdaniem bicie dzieci jako kara jest metodą wychowawczą, która:</i>	Rodzice ogółem	Rodzice stosujący kary cielesne	Rodzice stosujący karcenie słowne	Rodzice niestosujący żadnych kar
Może być stosowana za każdym razem, gdy rodzic uzna, że może być skuteczna	3%	6%	2%	1%
Zasadniczo nie powinna być stosowana, ale są sytuacje, kiedy jest usprawiedliwiona	45%	71%	54%	23%
Nigdy nie powinna być stosowana	53%	23%	44%	77%

Źródło: opracowanie własne.

Rodzicom, którzy zaznaczyli przynajmniej jedną z trzech form karania dzieci: zakaz, karcenie słowne lub kary cielesne, zadano kolejne pytania dotyczące konkretnych zachowań.

Rodzice, którzy wprowadzali swoim dzieciom zakazy, ograniczali przede wszystkim korzystanie ze sprzętów (89%), a w dalszej kolejności spotkania ze znajomymi (67%). Zakaz spotykania zastosowało kilkakrotnie więcej ojców niż matek (52% vs 42%), natomiast więcej matek niż ojców stosowało taki zakaz często (15% vs 6%). W przypadku zakazu korzystania ze sprzętów nie ma istotnych różnic ze względu na płeć.

W obszarze karcenia słownego rodzice najczęściej krzyczyli na swoje dzieci (88%), w dalszej kolejności krytykowali (66%) i grozili (54%). Spośród rodziców, którzy karcili słownie swoje dzieci, 24% wyzywało je. Różnice ze względu na płeć rodziców występują tylko w dwóch formach karcenia słownego: krzyku – więcej matek niż ojców (30% vs 20%) często krzyczy na dzieci oraz grożenia – więcej ojców robiło tak kilkakrotnie (48%, matki – 27%).

Wśród rodziców, którzy przyznali się do stosowania kar cielesnych wobec swoich dzieci, niemal wszyscy (94%) dawali klapsy, a prawie połowa (49%) biła dzieci ręką. Spośród pytaných rodziców 22% co najmniej raz uderzyło dziecko pasem, 17% – ciągnęło za włosy lub ucho, 15% – uderzyło dziecko w twarz, a 8% – uszczypnęło za karę. Różnice ze względu na płeć rodziców występują w dwóch formach kar cielesnych: bicia ręką – więcej ojców niż matek (15% vs 6%) biło dziecko raz ręką, natomiast więcej matek niż ojców uderzyło dziecko w twarz (17% vs 5%).

Tabela 14

Stosowanie przez rodziców poszczególnych rodzajów kar, 2017

Zakazy/ograniczenia (n = 470)	Nigdy	Raz	Kilkukrotnie	Często	Nie pamiętam / Odmowa odp.
Zakaz korzystania ze sprzętu	4%	3%	52%	34%	8%
Zakaz spotykania się	21%	10%	47%	10%	12%
Karcenie słowne (n = 361)	Nigdy	Raz	Kilkukrotnie	Często	Nie pamiętam / Odmowa odp.
Krzyk	3%	6%	58%	24%	8%
Krytykowanie	23%	11%	45%	10%	11%
Groźenie	35%	5%	39%	10%	11%
Wyzywanie	66%	10%	12%	2%	10%
Kary cielesne (n = 169)	Nigdy	Raz	Kilkukrotnie	Często	Nie pamiętam / Odmowa odp.
Karcenie kłapsem	1%	8%	73%	13%	6%
Bicie ręką	44%	11%	34%	4%	8%
Bicie pasem	72%	12%	9%	1%	6%
Ciągnięcie za włosy lub ucho	78%	7%	7%	3%	6%
Uderzenie w twarz	80%	10%	4%	1%	4%
Szczypanie	85%	2%	4%	2%	7%

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość rodziców (90%) nigdy nie uderzyła swojego dziecka tak, że zostały ślady w postaci siniaków lub zadrapań. Do pobicia dziecka, po którym zostały ślady na jego ciele, przyznało się 6% rodziców w roku 2017 – w 2013 r. było ich 5%, a w 2010 r. – 4%.

Tabela 15

Pobicie dziecka przez rodziców tak, że zostały ślady na ciele, 2017

Czy kiedykolwiek uderzył(a) Pan(i) swoje dziecko tak, że zostały ślady (siniaki, zadrapania) na jego ciele?	2010	2013	2017
Nigdy	93%	91%	90%
Co najmniej raz	4%	5%	6%
Nie pamiętam / Odmowa odp.	3%	4%	5%

Źródło: opracowanie własne.

Powody stosowania kar fizycznych wobec dzieci

Najczęstszym powodem stosowania kar fizycznych przez rodziców jest utrata panowania nad sobą lub zdenerwowanie (56%). Ponad 1/3 rodziców (36%), którym zdarzyło się uderzyć dziecko, jako powód wskazuje zmęczenie i poczucie bezradności. Spośród rodziców, którzy uderzyli swoje dziecko, 37% jako powód wskazuje temperament dziecka, 24% – skuteczność, a 18% – dobro dziecka. Jedenaście procent rodziców powiedziało, że zabrakło im wsparcia ze strony krewnych, a 10% – wiedzy na temat innych metod dyscyplinowania dzieci. Na tradycję rodzinną powołuje się 8% rodziców, którzy uderzyli swoje dziecko.

Matki, którym zdarzyło się uderzyć dziecko, istotnie częściej niż ojcowie jako powód wskazywały brak wsparcia krewnych (20% vs 5%). W przypadku pozostałych odpowiedzi nie zaobserwowano różnic istotnych statystycznie.

Tabela 16

Powody stosowania kar fizycznych przez rodziców, n = 169, 2017 (wielokrotny wybór)

<i>Jakie były powody, że zdecydował(a) się Pan(i) zastosować kary fizyczne?</i>	2017
Utrata panowania nad sobą / zdenerwowanie	56%
Temperament dziecka	37%
Zmęczenie, poczucie bezradności	36%
To skuteczna metoda	24%
To dla dobra dziecka	18%
Brak wsparcia ze strony innych (krewnych, przyjaciół, sąsiadów i in.)	11%
Brak wiedzy na temat innych metod dyscyplinowania dziecka	10%
Tradycja rodzinna	8%
Inne	10%

Źródło: opracowanie własne.

W celu sprawdzenia, czy istnieje związek między poszczególnymi powodami stosowania kar fizycznych przez rodziców a stosunkiem do stosowania kar fizycznych w ogóle przeprowadzono analizę korelacji rho Spearmana.

Przeprowadzone analizy wykazały, że rodzice, którzy stosując kary fizyczne wobec dzieci, robią to dlatego, że to rodzinna tradycja, skuteczna metoda oraz jest to dobre dla dziecka, są większymi zwolennikami stosowania kar fizycznych wobec dzieci w ogóle. Natomiast rodzice, którzy stosując kary fizyczne wobec dzieci, robią to z powodu utraty panowania nad sobą lub zdenerwowania – częściej są przeciwni

stosowaniu kar fizycznych wobec dzieci w ogóle. Pozostałe związki nie były istotne statystycznie.

Tabela 17

Związek między powodami stosowania kar fizycznych przez rodziców a stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci, n = 169, 2017 – analiza korelacji rho Spearmana

Jakie były powody, że zdecydował(a) się Pan(i) zastosować kary fizyczne?	rho Spearmana
Utrata panowania nad sobą / zdenerwowanie	-0,223*
Temperament dziecka	0,024
Zmęczenie, poczucie bezradności	-0,160
To skuteczna metoda	0,291**
To dla dobra dziecka	0,291**
Brak wsparcia ze strony innych (krewnych, przyjaciół, sąsiadów i in.)	0,033
Brak wiedzy na temat innych metod dyscyplinowania dziecka	-0,124
Tradycja rodzinna	0,228**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

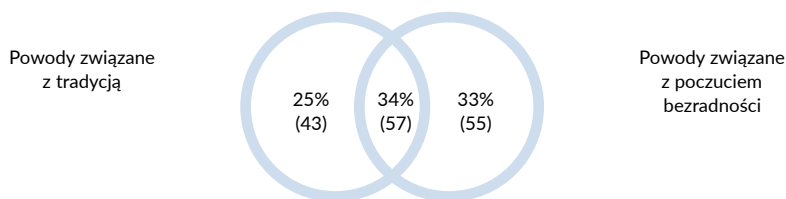
Źródło: opracowanie własne.

Wyżej wymienione powody można podzielić na dwie główne grupy – intencjonalne użycie kary fizycznej związane z wiarą w jej skuteczność, tradycję (tradycja) oraz kara fizyczna jako wynik zmęczenia, bezradności, sytuacji (bezradność).

Powody należące do pierwszej grupy (tradycja): temperament dziecka, to skuteczna metoda, to dla dobra dziecka, tradycja rodzinna.

Powody należące do drugiej grupy (bezradność): utrata panowania nad sobą / zdenerwowanie, zmęczenie, poczucie bezradności, brak wsparcia ze strony innych, brak wiedzy na temat innych metod dyscyplinowania dziecka.

Powody związane z tradycją w sumie wskazało 59% rodziców (62% ojców i 54% matek, natomiast te związane z poczuciem bezradności – 66% (63% ojców i 72% matek). Trzydzieści trzy procent rodziców wskazało jedynie powody związane z poczuciem bezradności, 35% – tylko te związane z tradycją, natomiast 34% rodziców wskazało powody z obu grup. Wyłącznie inne powody wskazało 8% rodziców.

Rysunek 6. Powody stosowania kar fizycznych przez rodziców: podział na powody związane z tradycją i związane z poczuciem bezradności, $n = 169$, 2017. Opracowanie własne.

Źródła wiedzy na temat wychowania

Rodzice za najważniejsze źródło informacji na temat wychowania uważają swoje własne doświadczenie i intuicję, a także członków rodziny i przyjaciół. Ważnym źródłem wiedzy są również profesjonalści: psychologowie i pedagodzy (to ważniejsze źródło dla matek), opiekunowie/nauczyciele w żłobku/przedszkolu (ważniejsze dla ojców) oraz położne, pielęgniarki i lekarze. W dalszej kolejności wiedzę na temat wychowania rodzice czerpią z książek i mediów (częściej ojcowie) oraz warsztatów i treningów dla rodziców (częściej matki). Jako najmniej istotne źródło wiedzy został wskazany internet.

Tabela 18

Ocena ważności źródeł informacji na temat wychowywania dzieci (od 1 do 9, gdzie 1 wskazuje na najważniejsze źródło, a 9 – na najmniej ważne), rodzice ogółem i w podziale na płeć, $n = 661$, 2017

<i>Jakie źródło informacji na temat wychowywania dzieci jest dla Pana(-i) najważniejsze?</i>	Ogółem	Kobieta	Mężczyzna
Własne doświadczenie / intuicja	1	1	1
Członkowie rodziny lub przyjaciele	2	2	2
Psychologowie/pedagodzy	3	3	4
Opiekunowie/nauczyciele w żłobku/przedszkolu	4	4	3
Położne/pielęgniarki/lekarze	5	5	5
Książki/czasopisma/telewizja	6	7	6
Warsztaty/treningi dla rodziców	7	6	7
Internet (blogi, strony dla rodziców)	8	8	8
Inne	9	9	9

Źródło: opracowanie własne.

Ocena wsparcia instytucyjnego dla krzywdzonych dzieci

Według badanych instytucją, na którą najbardziej mogą liczyć dzieci, które były ofiarą krzywdzenia, jest Policja (57%). Mniej niż połowa badanych za pomocny uznaje wymiar sprawiedliwości (48%), służby społeczne (44%), organizacje pozarządowe (44%) i szkoły (41%).

W porównaniu z poprzednimi badaniami nieznacznie wzrosło zaufanie do pomocy Policji (w 2013 r. – 51%), wymiaru sprawiedliwości (2013 r. – 43%) i organizacji pozarządowych (2013 r. – 38%), a spadła wiara w pomoc oferowaną przez służby społeczne (2013 r. – 50%) i szkoły (2013 r. – 52%).

Tabela 19

Pozytywna ocena wsparcia poszczególnych instytucji w latach 2010, 2013 i 2017

<i>Na ile, Pana/Pani zdaniem, dzieci, które były ofiarą krzywdzenia/przemocy w rodzinie mogą liczyć na wsparcie poniższych instytucji? (odpowiedzi mogą liczyć i z pewnością mogą liczyć)</i>	2010	2013	2017
Policja	56%	51%	57%
Wymiar sprawiedliwości, sąd, prokuratura	55%	43%	48%
Służby społeczne, pracownicy socjalni, ośrodki pomocy społecznej	50%	50%	44%
Organizacje pozarządowe	45%	38%	44%
Szkoła / placówki edukacyjne	55%	52%	41%

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie i dyskusja wyników

Według Polaków rodzice coraz rzadziej stosują kary fizyczne wobec dzieci, szczególnie w porównaniu z innymi formami krzywdzenia. Spada także przyzwolenie na ich stosowanie, szczególnie na stosowanie w każdej sytuacji, w której rodzic uzna to za słuszne (z 9% w roku 2013 do 2% w 2017). Nadal jednak niemal połowa dorosłych Polaków (48%) uznaje, że rodzic ma prawo uderzyć dziecko za karę. Jednocześnie potwierdzony został wzrost odsetka przeciwników stosowania kar fizycznych (49%). Te wyniki potwierdzają dane z badania Rzecznika Praw Dziecka w roku 2017: 52% dorosłych Polaków uważa, że są sytuacje, kiedy trzeba dać dziecku klapsa, natomiast 48% – sprzeciwia się tej formie karaniam. Potwierdzają się również dane wskazujące na rodziców jako grupę bardziej przeciwną stosowaniu kar fizycznych niż osoby bezdzietne (Jarosz, 2017). Na zmianę w postawach wobec kar fizycznych mogła

wpłynąć zmiana prawa i wprowadzenie prawnego zakazu ich stosowania, któremu towarzyszyło wiele działań edukacyjnych i profilaktycznych. Szczególnie różnica w podejściu rodziców i pozostałych dorosłych może wynikać z tego, że duża część działań edukacyjnych i profilaktycznych mających na celu zmniejszenie stosowania kar fizycznych jest skierowana właśnie do rodziców. Warto jednak pamiętać, że działania edukacyjne są dostępne głównie dla mieszkańców dużych miast.

Połowa Polaków (52%) uważa, że kary fizyczne powinny być zakazane przez polskie prawo, choć 39% nie jest świadome istnienia tego zakazu, co również potwierdzają dane z badania BRPD (Jarosz, 2017). Stosunkowo duży odsetek osób (13%), które nie mają zdania nt. prawnego zakazu kar fizycznych, może wynikać z braku tak gorącej debaty publicznej dotyczącej zakazu stosowania kar fizycznych w ciągu ostatnich kilku lat, jaka miała miejsce w latach 2009–2010, w momencie wprowadzania tego zakazu. Po siedmiu latach od jego wprowadzenia mniej osób ma zdanie na ten temat, ponieważ nie jest to już tak gorący temat społeczny. Rośnie natomiast zgoda społeczna co do zakazu konkretnych kar fizycznych: bicia pasem, mocnego bicia ręką czy bicia w twarz. Odsetek osób, które uważają, że zakazany powinien być również klaps pozostaje na podobnym poziomie (34%). Dokładniejsze analizy pokazują, że stosunek do prawnego zakazu jest związany głównie ze stosunkiem do prawnego zakazu klapsa. Należałoby przeprowadzić dodatkowe badania w celu wyjaśnienia rozbieżności między spadkiem poparcia dla zakazu kar fizycznych w ogóle a wzrostem poparcia dla zakazu konkretnych kar fizycznych.

Stosunek do prawnego zakazu kar fizycznych nie ma istotnego statystycznie związku z wiedzą na temat tego zakazu. Wynika to z tego, że wśród osób świadomych istnienia prawnego zakazu kar fizycznych w Polsce jest dość duża grupa przeciwników tego zakazu i zwolenników stosowania kar fizycznych wobec dzieci (24%). Natomiast 21% to przeciwnicy stosowania kar fizycznych wobec dzieci, którzy jednocześnie nie są zwolennikami prawnego zakazu, co jest związane prawdopodobnie z niechęcią do normowania prawnego obszaru związanego z rodziną.

Zdecydowana większość dorosłych Polaków (82%) przynajmniej raz była świadkiem stosowania kary fizycznej wobec dziecka, co świadczy o dość powszechnym stosowaniu kar fizycznych przez polskich rodziców. Niemal połowa osób, która miała takie doświadczenie (46%), była gotowa zareagować, ale nie wiedziała, jak to zrobić, co wskazuje na potrzebę edukacji w tym obszarze.

Nieco więcej niż co czwarty rodzic (26%) przyznał, że zdarzyło mu się stosować kary cielesne wobec swojego dziecka. Ponieważ pytanie o kary cielesne obejmowało również dawanie dziecku klapsa, jest to znacząco mniejszy odsetek w porównaniu z innymi badaniami, gdzie do stosowania tych kar fizycznych przyznaje się ponad

połowa rodziców (Jarosz, 2017; Makaruk, 2013). Może to świadczyć o tym, że rodzice, którzy najpierw zostali zapytani o stosowanie kar cielesnych (w nawiasie była informacja, że chodzi też o klapsa), a następnie o konkretne przykłady, w tym klapsy, nie zaznaczali tej odpowiedzi, mimo że zdarzyło im się dać klapsa. Być może klaps nie był karą, a „odreagowaniem” rodzica, lub nie zdarzał się tak często, żeby rodzice stwierdzili, że powinni zaznaczyć tę kategorię. W badaniu BRPD (Jarosz, 2017) 25% rodziców przyznaje się do dawania klapsa od czasu do czasu i prawdopodobnie ta grupa rodziców zaznaczyła kategorię dotyczącą kar cielesnych. Potrzebne jest przeprowadzenie dokładniejszych badań i analiz, które pokazałyby różnice w odpowiedziach rodziców w zależności od sposobu zadania pytania. Znacząco mniej rodziców stosuje inne niż klaps formy kar fizycznych, takie jak bicie ręką, pasem, ciągnięcie za włosy lub ucho czy uderzenie w twarz.

Istotnymi cechami, które różnicują stosunek zarówno do stosowania kar fizycznych i prawnego zakazu, jak i stosowania kar fizycznych jako rodzic, czy reagowania w sytuacji bycia świadkiem na stosowanie ich przez inne osoby, są płeć i posiadanie dzieci. Kobiety i rodzice istotnie częściej niż mężczyźni i osoby bezdzietne są przeciwnikami stosowania kar fizycznych, zwolennikami prawnego ich zakazu, częściej chcą reagować na stosowanie ich przez innych rodziców i rzadziej stosują kary cielesne wobec swoich dzieci.

Stosowanie kar fizycznych wobec swoich dzieci ma istotny statystycznie, choć o słabej sile, związek ze stosunkiem do stosowania kar fizycznych wobec dzieci w ogóle. Dodatkowo część rodziców stosujących te kary za powód podaje dobro dziecka, skuteczność tej metody czy tradycję rodzinną (59%). Te dane potwierdzają doniesienia z innych badań o związku między postawami wobec kar fizycznych a ich stosowaniem (Clément, Chamberland, 2014; Taylor i in., 2011).

Z innej strony, jest duża grupa rodziców (66%) wśród tych, którym zdarzyło się stosować kary cielesne wobec swoich dzieci, którzy zrobili to z powodu poczucia bezradności, zdenerwowania, utraty panowania nad sobą, braku wsparcia czy wiedzy. Analizy pokazały, że ci rodzice często są przeciwnikami stosowania kar fizycznych. Wskazuje to, że warto byłoby zagospodarować potrzeby rodziców, którzy nie chcą stosować kar cielesnych wobec swoich dzieci, ale nie umieją wprowadzić tego w swoje codzienne życie. Należy przeprowadzić więcej badań dotyczących przyczyn, z jakich zdarza im się uderzyć dziecko, mimo negatywnego nastawienia do takich metod wychowawczych, i tego, co mogłoby im pomóc, żeby do takich sytuacji nie dochodziło. Płeć różnicuje także powody stosowania kar fizycznych – ojcowie częściej powołują się na argumenty dotyczące tradycji lub przekonanie o skuteczności, natomiast matki – na cechy sytuacji czy emocje.

Rodzice za najważniejsze źródło informacji na temat wychowania uważają swoje własne doświadczenie i intuicję oraz członków rodziny i przyjaciół, a dopiero w dalszej kolejności – profesjonalistów.

Mniej niż połowa Polaków uważa, że dzieci, które doświadczyły krzywdzenia mogą liczyć na pomoc instytucji mających obowiązek świadczenia takiej pomocy: wymiaru sprawiedliwości (48%), służb społecznych (44%), organizacji pozarządowych (44%) czy szkół (41%). Jedynie do pomocy Policji zaufanie ma więcej niż co drugi Polak (57%). Duże zaufanie do działań Policji od lat pokazują badania CBOS – we wrześniu 2017 r. 72% Polaków dobrze oceniało jej pracę. Natomiast ocena wymiaru sprawiedliwości w badaniu CBOS jest mniej pozytywna – 32% Polaków dobrze ocenia sądy, a 26% – prokuraturę (CBOS, 2017). W 2017 r. zaufanie do organizacji pozarządowych deklarowało 55% społeczeństwa (Gumkowska, 2017).

Ograniczenia badawcze

Przyjęta metodologia niesie za sobą pewne ograniczenia. Realizacja badania CAWI mimo doboru próby jak najbliższemu populacji spowodowała, że badana próba nie była reprezentatywna. Ponieważ metoda realizacji tego badania różniła się od poprzednich odsłon (CAPI), należy z dużą ostrożnością podchodzić do porównań wyników tych badań. Ograniczeniem jest także deklaracyjny charakter badania – badani mogą nie pamiętać niektórych sytuacji lub nie chcieć się przyznać do danych zachowań lub poglądów.

E-mail autorki: joanna.wlodarczyk@fdds.pl.

Bibliografia

- Afifi, T. O., Ford, D., Gershoff, E. T., Merrick, M., Grogan-Kaylore, A., Ports, K. A., MacMillan, H. L., Holden, G. W., Taylor, C. A., Lee, S. J., Peters Bennett, R. (2017). Spanking and adult mental health impairment: The case for the designation of spanking as an adverse childhood experience. *Child Abuse & Neglect*, 71, 24–31. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.014>.
- CBOS (2017). Oceny działalności instytucji publicznych. Komunikat z badań Nr 124/2017. Pobrane z: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2017/K_124_17.PDF.

- Clément, M. E., Chamberland, C. (2014). Trends in corporal punishment and attitudes in favor of this practice: Toward a change in societal norms. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 33, 13–17. DOI: <http://dx.doi.org/10.7870/cjcmh-2014-013>.
- Gershoff, E. T., Grogan-Kaylor, A. (2016). Spanking and Child Outcomes: Old Controversies and New Meta-Analyses. *Journal of Family Psychology*, 30, 453–469. DOI: <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000191>.
- Gershoff, E. T., Lee, S. J., Durrant, J. E. (2017). Promising intervention strategies to reduce parents' use of physical punishment. *Child Abuse & Neglect*, 71, 9–23. DOI: <http://dx.doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.01.017>.
- Gumkowska, M. (2017). *Im bardziej nas znają, tym bardziej nam ufają*. Pobrane z: <http://fakty.ngo.pl/wiadomosc/2113569.html>.
- Jaros, P. J., Michalak, M. (2016). *Prawa Dziecka. Dokumenty Organizacji Narodów Zjednoczonych*. Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka.
- Jarosz, E. (2017). *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć! Raport Rzecznika Praw Dziecka*. Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka. Pobrane z: http://brpd.gov.pl/sites/default/files/przemoc_w_wychowaniu_raport_2017_0.pdf.
- MacMillan, H. L., Mikton, C. R. (2017). Moving beyond the spanking debate. *Child Abuse & Neglect*, 71, 1–104. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.02.012>.
- Makaruk, K. (2013). Postawy Polaków wobec kar fizycznych a ich stosowanie w praktyce rodzicielskiej. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(4), 40–53.
- Siejak, A. (2016). *„Kocham, nie biję?” – Przemoc wobec dzieci w dyskursie publicznym*. Warszawa: Rzecznik Praw Dziecka.
- Taylor, C. A., Hamvas, L., Rice, J., Newman, D. L., DeJong, W. (2011). Perceived social norms, expectations, and attitudes toward corporal punishment among an urban community sample of parents. *Journal of Urban Health*, 88, 254–269. DOI: <http://dx.doi.org/10.1007/s11524-011-9548-7>.
- Włodarczyk, J. (2017). Przemoc wobec dzieci. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(1), 192–213.

Spanking for punishment. The results of the study of attitudes and use of physical punishment in Poland

Physical punishment is the most common form of physical violence against children (UNICEF, 2014). The main objective of the study was to recognise the attitudes and experiences of adult Poles regarding the use of corporal punishment and their

knowledge of the legal ban of corporal punishment in Poland. The study was conducted using the CAWI method on a sample of 1005 adult Poles, including 661 parents. According to Poles, parents are less likely to physically punish their children, especially when compared to other forms of abuse. The approval for use it by parents is falling. Still, almost half of adult Poles (48%) believe that a parent has the right to hit a child as a punishment. The majority of Poles (61%) know that the use of physical punishments against children is prohibited in Poland. More than every fourth Polish parent (26%) reported that he had ever used corporal punishment. As the reasons parents give on the one hand tiredness, loss of patience and helplessness, on the other – the temperament of the child and doing it for the child's own good.

KEYWORDS:

PHYSICAL PUNISHMENT, SPANKING, CHILDREN, PARENTS, PHYSICAL VIOLENCE

Cytowanie:

Włodarczyk, J. (2017). Klaps za karę. Wyniki badania postaw i stosowania kar fizycznych w Polsce. *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 16(4).

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.